

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 141 (№ 2)

Ч. 3. Політичні науки

Київ – 2019

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

Фахове видання
з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
 № 747 від 13 липня 2015 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
 масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:
 Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
 (протокол № 5 від 31 січня 2019 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Муляр В. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)

Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з політичних наук:

Андрусиниш Б. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент), (Литва, Маріямполь)

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)

Варзар І. М., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Васильчук С. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)

Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 141 (2). Ч. 3. Політичні науки. – 96 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Academy of Sciences of Ukraine

Publishing House Hileya

Hileya
SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 141 (No. 2)
Part 3. Political sciences

Kyiv – 2019

The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis

**Scientific professional publication
on philosophy and politics order of the Ministry of Education and Science
No. 747 dated July 13, 2015**

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration): Series KB № 22632-12532IIP from April 17th, 2017

*Printed by decision
of National Pedagogical Dragomanov University (protocol № 5 from January, 31 in 2019)*

The collection is a member of international database

Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

Honored Chief Editor:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Chief Editor:

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Co-editor:

Kyviuk O. P., Doctor of Philosophical Sciences, Senior Scientist, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Muliar V. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Zhytomyr)

Editorial board:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Zelenkov A. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)

Kolesnyk V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Myrzakhanian R., Doctor of Historical Sciences, (Armenia, Ierevan)

Mykhalchenko M. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Rafalskii O. O., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Saveliev V. L., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Soldatenko V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Stepyko M. T., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Editorial board Political Sciences:

Andrusyshyn B. I., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Andriukaitene R., Doctor of Social Sciences (Management) (Lithuania, Marijampole)

Babkina O. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Balabanov K. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Mariupol)

Varzar I. M., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Vasylichuk E. O., Doctor of Political Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Cherkasy)

Voinalovych V. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Ivanov M. S., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Mykolaiv)

Kartunov O. V., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Kizima S. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)

Kotygorenko V. O., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Kras I., Doctor Habilitatus, Professor, (Poland, Cheshstohov)

Lapina S. V., Doctor of Social Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)

Makarenko L. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Ostapenko M. A., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Rymarenko S. Y., Doctor of Political Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Srogoshu T., Doctor Habilitatus, Professor, (Poland, Cheshstohov)

Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2019. – Volume 141 (2). Part 3. Political Sciences. – 96 p.

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

©Editorial board, 2019

©Authors of articles, 2019

©National Pedagogical Dragomanov University, 2019

© Academy of Sciences of Ukraine, 2019

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

Вінницьке представництво

(Вінницький національний технічний університет)
керівник Денисюк С. Г., доктор політичних наук, професор
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru

Дніпропетровське представництво

(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник Вершина В. А., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: vivi.dp@ukr.net

Запорізьке представництво

(Запорізький національний технічний університет)
керівник Ємельяненко Є. О., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Івано-Франківське представництво

(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник Дзвінчук Д. І., доктор філософських наук, професор
e-mail: fuid@ua.fm

Луганське представництво

(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Старобільськ)
керівник Михайлюк В. П., доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

Львівське представництво

(Національний університет «Львівська політехніка»)
керівник Карівець І. В., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: sacre@ukr.net

Маріупольське представництво

(Маріупольський державний університет)
керівник Булик М., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vorlok@ukr.net

Миколаївське представництво

(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник Макарчук С. С., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
координатор Шкуренко К. О., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Одеське представництво

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник Барвінська П. І., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Подільське представництво

(Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський)
керівник Колосюк І. А., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Полтавське представництво

(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник Куцєпал С. В., доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Сумське представництво

(Сумський державний університет)
керівник Дегтярьов С. І.,
доктор історичних наук, професор
e-mail: starsergo@bigmir.net

Тернопільське представництво

(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник Кліш А. Б., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Ужгородське представництво

(Ужгородський національний університет)
керівник Мелеганич Г. І., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

Уманське представництво

(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник Кривошея І. І., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Харківське представництво

(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник Владленова І. В., доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

Хмельницьке представництво

(Хмельницький національний університет)
керівник Гоцуляк В. М., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

Черкаське представництво

(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник Васильчук Є. О., доктор політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Чернігівське представництво

(Чернігівський державний інститут економіки і управління)
керівник Горобець С. М., молодший науковий співробітник
e-mail: olen-g@yandex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО

збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)

керівник Махмудов М. А., доктор філософії

e-mail: matlabm@yandex.com

координатор Рагімлі Р., науковий співробітник

e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Білорусі

(Академія управління

при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)

керівник Алейникова С. М., кандидат соціологічних наук, доцент

e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru

(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)

керівник Шостак Г. В., кандидат педагогічних наук

e-mail: shostak1964@brest.by

(Гомельський державний університет

імені Франціська Скорини, м. Гомель)

керівник Мезга М. М., доктор історичних наук, професор

e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)

керівник Димчик Р., доктор, викладач,

e-mail: dymczyk@wp.pl

(Інститут історії Академії імені Яна Дługоша в Ченстохові)

керівник Моравец Н., доктор, викладач

e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

**Див. також: Сайт Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal**

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Ukraine

Vinnitsia Agency

(Vinnitsia National Technical University)
Director **Denysiuk S.G.**, Doctor of Political Sciences, Professor
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru

Dnipro Agency

Dnipro National Honchara University
Director **Vershyna V.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: vivi.dp@mail.ru

Zaporizhia Agency

(Zaporizhia National Technical University)
Director **Iemelianenko E.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Ivano-Frankivsk Agency

(Prykarpatskii National Stefanyk University, Ivano-Frankivsk)
Director **Dychkovska G.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Luhansk Agency

(Eastern Ukraine National Dal University, Starobilsk)
Director **Mykhailiuk V.P.**, Doctor of Historical Sciences, Professor
e-mail: vital_mih@ukr.net

Lviv Agency

(National University "LvivslaPolitechnika")
Director **Karivets I.V.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: sacre@ukr.net

Mariupol Agency

(Mariupol National University)
Director **Bulyk M.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: vorlok@ukr.net

Mykolaiv Agency

(Mykolaiv National Sukhomlynskii University)
Director **Makarchuk S.S.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
Coordinator **Shkurenko K.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Odesa Agency

(Odesa National Mechnykov University)
Director **Barvinska P.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: barvinskaja@ukr.net

Podilskyi Agency

(Podilskyi National Agro-Technical University, Kamianets-Podilskyi)
Director **Kolosiuk I.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: ikolosiuk@ukr.net

Poltava Agency

(Poltava Department of National Juridical Academy)
Director **Kucepal S.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Symu Agency

(Symu National University)
Director **Dehtiarov S.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: starsergo@bigmir.net

Ternopil Agency

(Ternopil National Pedagogical Hnatiuk University)
Director **Klish A.B.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: klish_andriy@ukr.net

Uzhgorod Agency

(Uzhgorod National University)
Director **Meleganych G.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: melgi@ukr.net

Uman Agency

(Uman National Pedagogical Tychyna University)
Director **Kryvosheia I.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Kharkiv Agency

(National Technical University "KharkivPolitechnical Institute")
Director **Vladlenova I.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Professor
e-mail: vladlenova@email.ua

Khmelnysk Agency

(Khmelnysk National University)
Director **Gotsuliak V.M.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: gotsuliak@ukr.net

Cherkasy Agency

(Cherkasy National Khmelnytskii University)
Director **Vasylychuk E.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Chernigiv Agency

(Chernigiv National Institute of Economy and Management)
Director **Topol O.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: topololga@ukr.net
Coordinator **Horobets C.M.**, Junior Scientist
e-mail: olen-g@yandex.ru

Agency of collection «Hileya scientific bulletin» in Azerbaijan

(Azerbaijan National Scientific Academy, Baku)
Director **Mahmudov M.A.**, Doctor of Philosophy
e-mail: matlabm@yandex.com
Coordinator **Rahimli R.**, Scientist
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Belarus

(Management Academy by the President of Belarus Republic, Minsk)
Director **Aleinikova S.M.**, Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Brest National Pushkin University, Brest)
Director **Shostak G.V.**, Candidate of Pedagogical Science
e-mail: shostak1964@brest.by
(Homel National Skoryni University, Homel)
Director **Mezga M.M.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: nmezga@gsu.by

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Poland

(Adam Mitskevich University, Poznan)
Director **Dymchyk R.**, Doctor, Lecturer
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Institute of History of Dlugosha Academy, Chenstohov)
Director **Moravets H.**, Doctor, Lecturer
e-mail: mornor@wp.pl

You are welcome to visit our webpage: www.gileya.org
e-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Also visit: Webpage of National Vernadskyi Library of Ukraine:
www.nbu.gov.ua/portal

Section: Scientific Publications of Ukraine: magazines and collection of scientific papers

УДК 329:323(477)

**ПОЛІТИЧНА ОПОЗИЦІЯ
ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ
СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕМОКРАТІЇ**

**POLITICAL OPPOSITION
AS AN ELEMENT OF THE POLITICAL SYSTEM
OF SOCIETY AND DEMOCRACY**

Морарь М. В.,

доктор політичних наук, професор кафедри
суспільно-гуманітарних наук, Таврійський
державний агротехнологічний університет
(Мелітополь, Україна), e-mail:
morar1956.gm@gmail.com

Цветкова Г. О.,

студентка, факультету агротехнологій
та екології, Таврійський державний
агротехнологічний університет (Мелітополь,
Україна), e-mail: anchinaclervb@gmail.com

Morar M. V.,

Doctor of Political Sciences, Professor of the
Department of Social and Humanitarian Sciences,
Tavria State Agrotechnological University (Melitopol,
Ukraine), e-mail: morar1956.gm@gmail.com

Tsvetkova G. O.,

Student, Faculty of Agrotechnologies and Ecology,
Tavria State Agrotechnological University (Melitopol,
Ukraine), e-mail: anchinaclervb@gmail.com

Досліджується політична опозиція як елемент політичної системи суспільства та демократії. Підкреслюється, що у суспільному житті будь-якої демократичної країни стосунки між політичними опонентами будуються по лінії влада-опозиція, тобто опозиція – це об'єктивне явище суспільного життя.

Ефективність діяльності політичної опозиції залежить від багатьох факторів, зокрема: законодавче визначення статусу опозиції; гарантії її прав; згуртованість авторитетного лідера.

Наголошується на тому, що політичні події 2013–2018 рр. в Україні свідчать про актуалізацію проблеми опозиції як складової політичного процесу та необхідність її нормативного визначення в межах державного законодавства. Крім того події цього періоду привели до трансформації повноважень інститутів державної влади, повернення до конституції 2004 р., боротьби політичних еліт, протистояння у Верховній Раді, які перетворилися в постійний фактор і фактично паралізують дієвість законодавчого органу держави тощо. Нагальною потребою на сучасному етапі є сильна демократична влада, консолідація усіх політичних сил (коаліції та опозиції) для збереження стабільності і міжнаціональної згоди.

В цьому контексті підкреслюється що сьогодні особливої актуальності набуває комплекс проблем, пов'язаних з законодавчим забезпеченням діяльності політичної опозиції. В Україні проблема парламентської опозиції залишається без юридичного вирішення.

Ключові слова: політична опозиція, політична партія, політична ідеологія, політичний процес, політична система, влада, громадське суспільство, держава.

Explores the political opposition as an integral element of political system of society. It is emphasized that in the social life of any democracy, relations between political opponents are built under the power-opposition, i.e. the opposition is an objective social phenomenon.

The effectiveness of political opposition depends on many factors, in particular: legislative definition of the status of the opposition; as a guarantee of its rights; solidarity authoritative leader.

The emphasis on the fact that political developments 2013–2018 in Ukraine testify to the actualization of the problem of the opposition as part of the political process and the necessity of its normative definition within the state law. Additionally, the events of this period led to the transformation of the powers of state institutions, the return to the Constitution of 2004, the struggle of the political elites, the opposition in the Verkhovna Rada, which has become a permanent factor and, in fact, paralyze the effectiveness of the legislature of the state, etc. The urgent need at the present stage there

is a strong democratic government, and consolidation of all political forces (majority and opposition) to maintain stability and ethnic harmony.

In this context, it is emphasized that today the special actuality is acquired the complex problems related to legislative support of the political opposition. In Ukraine the problem of the parliamentary opposition is still without a legal decision.

Keywords: political opposition, political party, political ideology, political process, political system, power, social society and the state.

Українське суспільство постійно перебуває в стані перманентних політичних криз. Політичні події 2013–2018 рр. в Україні свідчать про актуалізацію проблеми опозиції як складової політичного процесу та необхідність її нормативного визначення в межах державного законодавства. Події цього періоду привели до трансформації повноважень інститутів державної влади, повернення до Конституції 2004 р., боротьби політичних еліт, протистояння у Верховній Раді, які перетворилися в постійний фактор і фактично паралізують дієвість законодавчого органу держави тощо. Нагальною проблемою на сучасному етапі є сильна демократична влада, консолідація усіх політичних сил (коаліції та опозиції) для зміцнення незалежної держави.

Зважаючи на вищесказане, сьогодні особливої актуальності набирає комплекс проблем, пов'язаних з законодавчим забезпеченням діяльності політичної опозиції. Зокрема, регулювання правового статусу, механізми взаємодії влади та політичної опозиції. В Україні проблема парламентської опозиції досі залишається без юридичного вирішення.

Опозиція – це об'єктивне явище суспільного життя. Вона передбачає свободу думок, поглядів, діяльності різноманітних суспільних об'єднань, незалежність засобів масової інформації. Політична опозиція, на думку науковців, є ефективним засобом цивілізованого розв'язання суперечностей між інтересами різних соціальних груп, невід'ємною складовою механізму стримувань і противаг у структурі владних відносин. В українському парламенті політична опозиція, представлена окремими політичними партіями, які пропонують альтернативній владі курс розвитку держави. Проте, як слушно відзначає О. Гнаповський, виникає ряд запитань, яким чином окремі політичні партії стали опозиціями, і на що здатна політична опозиція, а також, які механізми впливу на прийняття рішень владною більшістю використовує українська опозиція, не маючи закону про опозицію чи іншого окремого документа, який би регулював питання пов'язані з цією проблемою [1].

Політична опозиція як невід'ємний елемент політичної системи була і продовжує бути актуальним об'єктом дослідження для багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Основними працями у цій царині вважаються дослідження Р. Даля, Дж. Сарторі та Х. Лінце. Значну увагу цьому питанню приділяли також О. Крішхаймер, Р. Макрідіс, Д. Елерз, Р. Паннет, К. Палескі. Серед українських вчених слід визначити М. Михальченка, Ф. Рудича, А. Пахарева, С. Бондаря, В. Журавського, М. Дмитренко. І. Ковалю та інших. Аналіз досліджень і публікацій

свідчить про те, що окремі аспекти даної проблеми достатньо активно вивчаються науковцями, але вона досі не вирішена і потребує подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження політичної опозиції як невід'ємний елемент політичної системи та демократії, а також обґрунтувати та актуалізувати необхідність її нормативного визначення в межах державного законодавства.

Як відомо, з латинської термін «*oppositio*» перекладається як «протиставлення». В сучасній науці це поняття трактується дуже широко: від протистояння владі, режиму, пануючій ідеології до протистояння особистої позиції будь-якій організації або керівникові. Термін «опозиція» визначається політичною наукою як протидія, опір певній політиці, політичній лінії, політичній дії, організація, партія, група, особа, які виступають проти панівної думки, уряду, системи влади, конституції, політичної системи в цілому [6, с. 428].

Історично, як явище політичного життя, опозиція існує з давніх часів у таких формах, як двірцева інтрига, повстання, державний переворот. На рубежі нового часу з'являється так звана «легітимна опозиція» її виникнення пов'язують з «Великою Хартією Вольностей» (1215 р.), що заклала основу британського парламентаризму, започаткувала розвиток права як засобу спротиву королівській владі. Будь-яке порушення декларованих прав і свобод з боку владних структур, потребує активної протидії з боку громадськості, яка об'єднується в організації, спілки, асоціації, формує реальну опозицію існуючого режиму [2, с. 223].

Законом України «Про політичні партії в Україні» також передбачені гарантії свободи опозиційної діяльності політичних партій, у тому числі можливість викладати публічно та обстоювати свою позицію з питань державного і суспільного життя [3].

Функціонування опозиції є невід'ємним елементом політичної системи всякої демократичної держави та основою розвитку громадянського суспільства. В системі політичних відносин опозиція виконує помітні позитивні функції:

1. Сприяє відокремленню, відображенню й узагальненню інтересів груп населення, яких не влаштовують діяльність різних гілок влади в центрі і регіонах. Це дає можливість оприлюднити погляди і позиції значної частини населення та вивчити й врахувати ці погляди і позиції владою і скоригувати свою внутрішню та зовнішню політику;

2. Критика влади і протидія окремим недосить продуманим рішенням, діям політичних інститутів є інструментом демократії, своєрідним тренінгом для влади;

3. Розвиток головної «тріади» дій опозиції – критика, контроль, альтернатива дає змогу владним інститутам бачити альтернативні рішення, шляхи розвитку, врахувати їх у своїй діяльності і тим самим зменшувати конфліктність у суспільстві, розширювати соціальну базу реформ.

Водночас, як слушно відзначає М. Михальченко, не варто перебільшувати позитивну роль опозиції в Україні. Нерідко окремі опозиційні групи використовували демократичні норми і процедури як засіб захисту вузькокорпоративних інтересів та амбіційних претензій їх лідерів на всенародне представництво. В цьому разі числа і цілі буцімто боротьби за владу для вузької групи людей, а інколи й просто окремих політичних авантюристів [5, с. 26]. Крім того, необхідно підкреслити, що в українському суспільстві є своєрідний «політичний спорт» – гра в опозицію. Є політичні сили, які оголошують себе конструктивною. Непримиренною парламентською опозицією, але сьогодні оголошують себе опозицією, а завтра стають друзями влади.

Ефективність діяльності політичної опозиції, належне виконання нею суспільних функцій, на думку науковців, залежить від багатьох факторів. Серед них: законодавче визначення статусу опозиції, гарантії її прав; урахування позиції меншості при прийнятті рішень у парламенті; підтримка вимог опозиції громадянами; згуртованість сил опозиції, наявність авторитетних лідерів, конструктивної ідеології тощо.

Українське суспільство необхідних умов для формування й успішного функціонування опозиції ще не створило. Проблеми «меншості» чи парламентської опозиції досі залишається без юридичного вирішення. Подеколи вона набуває політичної актуалізації та, відповідно, суто політичних способів розв'язання без необхідного законодавчого закріплення. Підтвердженням належності цього питання до суто політичного поля слугує також і млявість законотворців щодо нього, зокрема і той факт, що за період діяльності Верховної Ради шостою скликання було зареєстровано лише один законопроект, присвячений інституціоналізації опозиції. У ньому пропонується таке визначення парламентської опозиції – це добровільне депутатське об'єднання депутатських фракцій (депутатської фракції) у Верховній Раді України та (або) народних депутатів України, що не увійшли до парламентської більшості, подали заяви про перехід в опозицію і які не погоджуються з політичним курсом парламентської більшості і Кабінету Міністрів України та (або) способом його реалізації, здійснюють контроль за діяльністю парламентської більшості і Кабінету Міністрів України. критикують їх діяльність і пропонують альтернативну програму розвитку України та шляхи її реалізації.

У ніщії законопроектів попередніх скликань окреслено такі бачення опозиції:

– депутатські фракції, групи та позафракційні депутати, які заявили про свою опозиційність до офіційного політичного курсу.

– народні депутати України, які не увійшли до складу парламентської більшості та уклали Угоду про парламентську опозицію, яку підписало не менше двох третин народних депутатів України, які становлять парламентську меншість, але не

менше однієї п'ятої від конституційного складу Верховної Ради України.

– добровільне об'єднання народних депутатів України – членів депутатських фракцій (груп), позафракційних народних депутатів України, які не підтримують політичний та соціально–економічний курс Президента України, діяльність Кабінету Міністрів України по його реалізації та пропонують суспільству альтернативну програму розвитку.

– систематичне вираження публічної незгоди певних парламентських груп і фракцій з політичним курсом Кабінету Міністрів України, яка спрямована на зміну цього політичного курсу або усунення з посад окремих членів Кабінету Міністрів України, або його відставки в цілому [9, с. 22–23].

Таким чином, незважаючи на побутову очевидність поняття «опозиція», його формалізація може набувати різноманітних форм. Зокрема, важливим є об'єкт протистояння, яким бути визначений і Президент України, і Кабінет Міністрів, і безпосередньо парламентська більшість, і широке поняття «офіційного політичного курсу». Відповідно, мета опозиційної діяльності концентрується на зміні поточного політичного курсу держави, зокрема через пропозицію альтернатив або ж усунення з посад окремих членів уряду.

Центр Разумкова пропонує таке визначення опозиції: «Це сукупність суб'єктів політичного життя, які виступають проти змісту політики, що реалізується діючою владою, та/або методів реалізації цієї політики, ведуть активну діяльність, спрямовану на те, щоб самим зайняти центральне місце у владній системі» [10, с. 6]. Тож акцент зроблено на політичній боротьбі з метою помінятися місцями з більшістю. У цьому полягає важлива відмінність інституту опозиції в Україні від стабільних демократичних систем, у яких мета опозиції – корекція поточного урядового курсу задля відстоювання інтересів суспільства та професіональна підготовка альтернатив публічної політики.

В Україні, у найзагальнішому сенсі, розмежування між парламентською більшістю та меншістю проходить на основі сприяння чи протистояння поточному векторові та принципами розвитку країни. Зрозуміло, що такий поділ можливий лише в умовах демократичного режиму, яким гарантується плюралізм та свобода думок. У позапарламентському просторі можливість незгоди з існуючим станом речей забезпечується свободою об'єднань громадян, діяльністю політичних партій та іншими механізмами. В умовах парламенту і владної системи загалом гарантії плюралізму та максимальної свободи вираження думок поєднуються із міркуваннями щодо стабільності та цілісності державної політики. Відповідно, поділ на прихильників та противників актуальної публічної політики неминучий.

Сучасне демократичне правління – це партійне правління. Вирішення суперечок та конфліктів

між партійними лідерами або між більшістю й опозицією повинно відбуватися па основі «принципових переговорів», а не позиційних. «Теорія принципів переговорів» (Дж. В. Бертон, Р. Даль, Р. Фішер) передбачає вирішення політичних проблем на основі їхніх якісних характеристик, тобто виходячи з суті справи, а не торг з приводу того, на що може погодитися чи не кожна зі сторін. Цей метод передбачає прагнення сторін знайти взаємну вигоду там, де тільки можливо, а там, де їхні інтереси не збігаються, потрібно знайти такий компроміс, який був би обґрунтований будь–якими справедливими нормами, незалежно від волі кожної зі сторін.

На жаль, сьогодні в Україні у кожній з конфлікуючих сторін на першому місці власні інтереси, в той час як народні обранці повинні захищати інтереси своїх виборців. Дестабілізація роботи українського парламенту 2013–2018 рр., постійним блокуванням роботи, низьким коефіцієнтом корисної дії в законотворчій і нормотворчій сферах, – дає підстави стверджувати, що можливість створення коаліції за демократичними принципами в українському парламенті надзвичайно низька.

М. Михальченко визначає п'ять типів конфлікту інтересів, які породжують протистояння і взаємодії влади та опозиції.

1. Справжній конфлікт на основі різного підходу до державотворення. Існує об'єктивне зіткнення інтересів різних соціальних сил державницької і антидержавницької орієнтації.

2. Випадковий конфлікт інтересів, який залежить від випадкових обставин, що не завжди усвідомлюються учасниками, – тимчасове зниження або не виплата зарплат, сезонне коливання цін, волонтаризм чиновників і т.п. Цей конфлікт легко подолати за умови усвідомлення й здійснення можливих альтернатив.

3. Змішаний конфлікт інтересів, викликаний факторами, які лише побічно пов'язані з об'єктивними, – мовні, релігійні, культурні та інші питання.

4. Неправильно приписаний конфлікт, що належить до справжніх політичних, географічних чи інших причин.

5. Хибний конфлікт інтересів – немає об'єктивних підстав, але виникає внаслідок хибних уявлень або непорозумінь. Такого типу конфліктів в Україні багато на ґрунті суб'єктивного розуміння інтересів гілок влади, політичних інститутів, регіонів або на ґрунті просто провокацій [5, с. 22].

Опозиція є невід'ємним компонентом, свого роду індикатором демократичного суспільства і правової держави. Ф. Рудич зазначає, що «цивілізована опозиція – це коли суперечності між більшістю і меншістю не ставлять під загрозу основи конституційної і правової системи» [8, с. 6]. В класичному розумінні цивілізована опозиція – це коли не тільки партія, що перемогла, визначає законність і справедливість правил гри, а й переможена партія також. Хоча останнім визнати це дається нелегко. Переможена партія повинна

розуміти, що в ході суперництва зіткнулись лише земні інтереси, кожен з яких законний, і що благополуччя однієї зі сторін не досягається за рахунок іншої. Така опозиція не може вважатися конструктивною.

Конструктивна опозиція має бути альтернативною політичній стратегії і тактиці правлячих сил. Їх взаємна конкуренція, в межах існуючих політичних систем, зменшує зростання небезпечної поляризації сил, що існують у суспільстві та парламенті. Цьому сприяє вироблення чітких позицій сторін, що відображають їхні взаємини. Така опозиція неможлива без відповідальності політичних партій та їх лідерів. У сучасному українському суспільстві ще не створені умови для функціонування цивілізованої опозиції.

Взаємодія влади та опозиції повинна відбуватися на основі так званого «демократичного контракту». Такий контракт, на думку З. Балабаєвої, передбачає демократичний шлях вирішення конфліктів, які структурно протиставляють одне одному різноманітні групи суспільства у їхній боротьбі за владу. Він найкращий, оскільки віддає перевагу не пригніченню і знищенню суперника, а є успішним генератором нових соціальних відносин. Такий контракт привчає членів соціальної групи до загальноприйнятих договірних процедур. Влади закону не нав'язується тільки волею найбільш сильних, вона поступово стає результатом згоди найбільш слабких чи меншості, нехай навіть тимчасової [4, с. 137].

Необхідно підкреслити, що природа відносин між владою та опозицією нерозривно пов'язана зі рівнем політичної культури української еліти. Отже, можна припускати, що реальні зміни та переведення взаємодії усередині політичної системи на демократичні та прозорі засади залежать від розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні та циркуляції політичного істеблішменту.

На нинішньому етапі в демократичних державах немає усталеного підходу до унормування інституту парламентської опозиції на конституційному чи законодавчому рівні. Сучасні дослідники на підставі аналізу інституціоналізації виокремлюють чотири основні моделі парламентської опозиції: а) вестмінстерська модель (поширена в Австралії, Великій Британії, Індії, Канаді), за якої роль парламентської опозиції формалізована, але на практиці вона мало впливає на вироблення політичного курсу країни; б) французька модель, коли роль опозиції незначна і на практиці, й інституційна; в) німецька модель (поширена в Німеччині, Австрії та ін.), за якої роль опозиції не настільки формалізована, як у вестмінстерській моделі, проте традиції політичної практики та розвиненість інститутів громадянського суспільства дають змогу опозиції на практиці реально впливати на ухвалення рішень; г) скандинавська модель (Данія, Норвегія, Швеція) характеризується значно меншими правами опозиції, ніж у всіх інших моделях. Опозиція має право на участь у діяльності законодавчих комітетів та в ухваленні порядку денного.

Специфіка української опозиції полягає в тому, що за роки незалежності України вона стала невід'ємною складовою політичної системи. Практично всі провідні політичні сили за цей час встигли побувати як при владі, так і в опозиції [8]. Діяльність сучасної парламентської опозиції мала б здійснюватися на підставі політичних домовленостей із парламентською більшістю.

Сьогодні очевидним є той факт, що у суспільному житті будь-якої демократичної країни стосунки між політичними опонентами будуються по лінії влада – опозиція. Політична опозиція є неодмінним компонентом, індикатором демократичного суспільства й правової держави.

Конструктивна опозиція має бути альтернативною, а неантагоністичною політиці, стратегія і тактиці панівної владної еліти. Автори підтримують думку дослідників, які вважають, що до цього часу такої опозиції в Україні не існує. Опозиція не сприймається суспільством як реальна альтернатива владі, ефективність її діяльності залишається низькою.

Сьогодні потреби політичного процесу України передбачають удосконалення правової бази функціонування політичних партій та необхідність нормативного визначення політичної опозиції в межах державного законодавства. Закон має перекрити можливості влади кваліфікувати в кожному окремому випадку дії опозиції як антиконституційні, гарантувати рівні конституційні права владі і опозиції. Тобто, закон, в основу якого повинні бути покладені національні інтереси, має гарантувати верховенство права в політичній та інших сферах діяльності, політичну стабільність, права і свободу громадян. Опозиція несе за це таку саму відповідальність, як і влада.

Список використаних джерел

1. Гнаповський, О. 'Проблеми діяльності політичної опозиції в Україні: шляхи оптимізації'. [online] Доступно: <http://naub.ua.edu.ua/2012/problem-diynlosti-politychnoloji-opozytsiji-v-ukrajni-shlyahy-optymizatsiji-2/>
2. Дмитренко, М., 2008. 'Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції [Тексти]', *Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, ін-т оператив. діяльн. та держ. безпеки*, К.: Знання України, 544 с.
3. 'Закон України «Про політичні партії в Україні»', 2005, *Політичні партії України*. В 3 т.; Уклад.: Ю. Шайгородський, К.: *Український центр політичного менеджменту*, Т.3, 920 с.
4. Кукуруз, ОВ., 2010. 'Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз', К.: *Наукова думка*; *НАН України*, 200 с.
5. Михальченко, М., 2002. 'Взаємодія політичної влади і опозиції як політологічна проблема', *Сучасна українська політика і політологія про неї*, М. І. Михальченко, І. Курас, Ф. М. Рудич [та ін.], К.: *Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького*, с.20–33.
6. 'Політологічний енциклопедичний словник', 2004, Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенко, 2-ге вид., доп. і перероб., К.: *Довіра*, 740 с.
7. Рудич, ФМ., 2011. 'Політичний режим в Україні: спроба політологічного аналізу', *Політичний менеджмент*, №2 (47), с.13–43.
8. Рудич, ФМ., 2013. 'Політична влада і опозиція в Україні: методологічний аспект', *Віче*, №17.
9. 'Як працює твій депутат – Інформаційно-аналітичний журнал', 2012, *К6 ГО Фундація «Відкрите суспільство»*, №1.

10. 'Влада і опозиція в Україні. Аналітична доповідь Центру разуцкогo', 2002, *Національна безпека і оборона*, №7.

References

1. Gnarpovs'kyj, O. 'Problemy dijaj'nosti politychnoi' opozycji' v Ukraїni: shljahy optymizacii' (Problems of political opposition activity in Ukraine: ways of optimization)'. [online] Dostupno: <http://naub.oa.edu.ua/2012/problem-diylnosti-politychnoloji-opozytsiji-v-ukrajni-shlyahy-optymizatsiji-2/>
2. Dmytrenko, M., 2008. 'Politychna systema Ukraїna: rozvytok v umovah globalizacii' ta informacijnoi' revolucii' [Teksty] (Political System Ukraine: Development in the Conditions of Globalization and the Information Revolution [Texts])', *Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova, in-t operativ. dijaj'n. ta derzh. Bezpeky*, K.: *Znannja Ukraїny*, 544 s.
3. 'Zakon Ukraїny «Pro politychni partii' v Ukraїni» (Law of Ukraine «On Political Parties in Ukraine»)», 2005, *Politychni partii' Ukraїny*. V 3 t.; Uklad.: Ju. Shajgorods'kyj, K.: *Ukraїn's'kyj centr politychnogo menedzhmentu*, T.3, 920 s.
4. Kukuruz, O.V., 2010. 'Politychna opozycja v Ukraїni ta Pol'shhi: porivnal'nyj analiz (Political opposition in Ukraine and Poland: comparative analysis)', K.: «*Naukova dumka*»; *NAN Ukraїny*, 200 s.
5. Myhal'chenko, M., 2002. 'Vzajemodija politychnoi' vldy i opozycji' jak politologichna problema (Interaction of political power and opposition as a political problem)', *Suchasna ukraїn's'ka polityka i politologija pro nei*, M. I. Myhal'chenko, I. Kuras, F. M. Rudych [ta in.], K.: *In-t derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo*, s.20–33.
6. 'Politologichnyj encyklopedychnyj slovnyk (Political encyclopedic dictionary)', 2004, Uporjadnyk V. P. Gorbatenko; Za red. Ju. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Gorbatenko, 2–ge vyd., dop. i pererob., K.: *Dovira*, 740 s.
7. Rudych, F.M., 2011. 'Politychnyj rezhym v Ukraїni: sprobа politologichnogo analizu (Political regime in Ukraine: an attempt of political analysis)', *Politychnyj menedzhment*, №2 (47), s.13–43.
8. Rudych, F.M., 2013. 'Politychna vldа i opozycja v Ukraїni: metodologichnyj aspekt (Political power and opposition in Ukraine: a methodological aspect)', *Viche*, №17.
9. 'Jak pracuje tvij deputat – Informacijno-analitychnyj zhurnal (How your deputy works – Information and analytical magazine)', 2012, *K6 GO Fundacija «Vidkryte suspil'stvo»*, №1.
10. 'Vldа i opozycja v Ukraїni. Analitychna dopovid' Centru razuckogo (Power and opposition in Ukraine. Analytical Report of the Razutsky Center)', 2002, *Nacional'na bezpeka i obrona*, №7.

* * *

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Алієв А. М. Теоретичні засади сервісної політики держави	7
Алмуґхід І. М. Захист прав і свобод людини в країнах арабського Сходу: політичний аспект	11
Горбачов А. В. Визначення інфраструктури політичного ринку	15
Григор О. Формування демократичного світогляду та культури суб'єкта політичного мислення та дії як умова досягнення та реалізації політичного консенсусу	19
Ишык О. К. Турецько-азербайджанские связи: основные направления внешнеполитической деятельности (Турецько-азербайджанські зв'язки: основні напрямки зовнішньополітичної діяльності)	25
Коваль І. В., Кисляк Л. Н. Отримання томосу на автокефалію православної церкви як вагомий аспект зміцнення соборності та незалежності української держави	28
Котляр О. В. Виклики для НАТО на «північному фланзі»: російський фактор	34
Крупеня І. М. Будапештський меморандум 1994 року: тест для верховенства права	39
Матвієнків С. М. Національна свідомість як чинник формування політичної нації	43
Михайлова І. О. Легітимація права в умовах багатополлярності політичного поля	48
Міщук В. В. Розширення на «схід» як етап розвитку Європейського Союзу	52
Морарь М. В., Цветкова Г. О. Політична опозиція як елемент політичної системи суспільства та демократії	57
Поліщук О. М. Формування сектору безпеки і оборони України: екосистемний підхід	62
Сич О. М. Ренесанс націоналізмів державних націй Західної Європи: Франція, Велика Британія, Греція	67
Стародуб Т. П. Зовнішньополітичні стратегії України у теоретичній спадщині Степана Бандери періоду становлення політичних реалій біполярного світу	75
Ткачук А. П. Політика національної безпеки у програмах політичних партій-учасниць парламентських виборів 2012 р.	81
Шаповалова І. В., Кравчук О. Ю. Проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства української держави	85
Шафраньош О. І. Теоретичні концепти вивчення співвідношення контркультури та субкультури	89

CONTENT

POLITICAL SCIENCES

Aliyev A. M. Theoretical grounds of the service policy of the state	7
Almughid I. M. Human rights and freedoms protection in the countries of the Arab East: political aspects	11
Gorbachev A. V. Determination of the infrastructure of the political market	15
Grigor O. Formation of a democratic outlook and culture of a subject of political thinking and action as a condition for the achievement and realization of political consensus	19
Ishyk O. K. Turkish–Azerbaijan relationships: main directions of foreign policy activities	25
Koval I. V., Kyslyak L. N. Obtaining of tomos on autocephaly of the Orthodox Church as a significant aspect of strengthening the unity and independence of the Ukrainian state	28
Kotlyar O. V. Challenges for NATO on the «northern flank»: Russian factor	34
Krupenya I. M. The 1994 Budapest memorandum: a test for the rule of law	39
Matviienkiv S. M. National consciousness as a factor in the formation of a political nation	43
Mikhailova I. O. Legitimation of law in the conditions of political polygamy	48
Mishchuk V. V. Expansion to the «east» as a stage of development of the European Union	52
Morar M. V., Tsvetkova G. O. Political opposition as an element of the political system of society and democracy	57
Polischuk O. M. Formation of the security and defense sector of Ukraine: ecosystem approach	62
Sych O. M. Renaissance of nationalisms of the Western Europe state nations: France, Great Britain, Greece	67
Starodub T. P. Foreign policy strategies of Ukraine in the theoretical heritage of Stepan Bandera, the period of formation of political realities of the bipolar world	75
Tkachuk A. P. National security policy in the programs of political parties of the parliamentary elections 2012th	81
Shapovalova I. V., Kravchuk O. Yu. Problems and ways of development of civil society of the Ukrainian state	85
Shafranyosh O. I. Theoretical concepts of researching the relationships between counterculture and subcultures	89

Правила оформлення та подання рукопису до наукового видання «ГІЛЕЯ: НАУКОВИЙ ВІСНИК: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ»

1. Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

2. Мова написання рукопису: статті подаються мовою оригіналу: українська, російська, англійська, німецька, французька, іспанська, польська, чеська.

3. Рукопис статті подається до редакції у формі: файлу рукопису, який надсилається на електронну адресу редакції gileya.org.ua@gmail.com у форматі «Автор – Назва статті.doc».

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки збірник є відкритим джерелом інформації. Авторський текст не має бути опублікованим раніше та не бути перекладом раніше опублікованої статті. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор статті та рецензенти.

5. Рішення про можливість публікації статті приймає **редколегія та незалежні рецензенти**.

6. Загальні вимоги до рукопису статті:

- **обсяг рукопису** – 20–24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків), включаючи рисунки та таблиці;
- стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Microsoft Word for Windows** (версії 97, 2000, XP, 2003, 2007) або сумісного редактора;
- **формат аркуша** – A4 (210x297), орієнтації сторінки – «книжна»; **інтервал між рядками** – 1,5 пт;
- **рисунки, фотографії, графіки слід вставляти в текст статті як об'єкт**. Положення об'єкта – «в тексті»;
- **рисунки**, створені у вбудованому у Microsoft Word редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти;
- **рисунки та таблиці** не повинні розривати речення в абзаці, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

7. Розташування структурних елементів статті:

- **індекс УДК**;
- **ім'я, по-батькові, прізвище** автора (авторів);
- **науковий ступінь, вчене звання; посада і місце роботи** (подається без скорочень); **e-mail; ORCID** (<http://orcid.org/>).
- **назва статті та анотація** українською (або регіональною мовою) та англійською мовами. Анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження, застосовані методи, основні одержані висновки;
- **ключові слова** українською (або регіональною мовою) та англійською мовами;
- **Список використаних джерел**. Список літератури наводиться наприкінці статті у алфавітному порядку на мові оригіналу, відповідно до **Harvard Referencing style (гуманітарні науки та суспільні науки)** – (http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/16051/22/Harvard_Referencing_style.PDF).
- **References**. Список літератури транслітерується латинськими літерами (References). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

8. Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком: [7, с. 123], де 7 – номер джерела за списком використаних джерел, 123 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [1; 4; 8] або [2, с. 32; 9, с. 48; 11, с. 257]. Посилання на архівні джерела – [15, арк. 258, 231зв].

9. Рукопис статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються зовнішньою рецензією кандидата або доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку. Рецензія завіреною печаткою. Рецензія або витяг з протоколу подається у сканованому вигляді електронною поштою.

10. Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Редколегія може не поділяти світоглядних переконань авторів.

11. Відомості про автора (авторів): прізвище, ім'я, по-батькові, вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи (без скорочень), службова і домашня адреси з поштовим індексом, контактний телефон, e-mail, відділення Нової пошти.

